

WE ZIJN ER VOOR ELKAAR TU RI MA GIRI RANIRE

Zaterdag 3 juli 2004

Afreis rond 11 uur in Zaventem

Met veel verwachting, maar toch ook een tikkeltje onzekerheid vertrek ik voor een eerste kennismaking met Afrika...de medereizigers zijn me al bekend (Raf en Miet, Willy, Marc en Jeannette en mijn collega Kris. Er is onmiddellijk veel vertrouwen en begrip.

19u00 aankomst in Kigali (Ruanda)

Een kleine, drukke aankomsthal met veel bedrijvigheid.

Buiten krijg je onmiddellijk een eerste Afrikaanse impressie: warm, donker, en massa's volk op straat – mensen leven duidelijk buiten!

We maken kennis met Védaste, die de eerstkomende weken niet alleen onze chauffeur, maar ook een belangrijke bron van informatie (en vertaling) wordt. Hij kwam samen met onze collega Pierre Claver (animateur mutualiste in Burundi) naar Kigali om ons 'op te pikken'. Ze vertrokken 's morgens rond 10u00 in Gitega en kwamen rond 17u00 aan in Kigali.

Voor ons onthaal wordt ook ingestaan door Innocent, pastoor van de Paroisse St.Famille, een parochie van zo'n 200.000 bewoners in Kigali. Hij draagt er op zondagmorgen voor zo'n 15.000 gelovigen de mis op. Hij verloor bijna zijn hele familie ten tijde van de génocide in 1994.

Ze brengen ons met onze bagage bij Eugénie. Haar echtgenoot, die volgens de akkoorden van Arusha had moeten Minister van Justitie in Ruanda worden, werd eveneens vermoord. Ze leeft nu met haar kinderen samen en is senator.

Het onthaal is bijzonder hartelijk en verzorgd. Alle huizen in de wijk hebben bewaking en zijn helemaal afgesloten.

Op het menu krijgen we geitenbrochetjes (recht vanop de buitengrill, alles wordt daarop overigens klaargemaakt), afrikaanse kip met veel groentjes, rijst en friet. We drinken als fiere Vlamingen een kloeke 'Amstelbier' op... blijkbaar goed vertegenwoordigd op het Afrikaanse continent.

Er is veel sfeer in de stad, blijkbaar ook muziek die ongeveer de hele nacht zou duren.

De omgeving doet me, bij dit eerste contact, soms denken aan Zuid Europese ervaringen...warm, enthousiast en vol leven!

Er zijn heel veel kleine winkeltjes, zelfs een tafeltje op straat volstaat om te verkopen. Een levende illustratie van wat 'informele' economie is.

De meeste straten zijn van een kwaliteit die je zelfs bij ons tussen de slechtste veldwegels niet zou vinden: de jeep schudt ons dan ook goed door mekaar.

Zondag 4 juli 2004

Om 8 uur vertrokken in Kigali: er staat ons een lange rit te wachten naar de Burundese grens, bij de Kanyaru.

Bij een stop in Butare krijgen we onmiddellijk de wacht aan de auto van 3 bedelende moeders met 2 kleine kinderen. Een realiteit die we nog dikwijls zouden ervaren. Aan de grens verliezen we al vlug een uurtje met alle formaliteiten. Het blijkt nochtans vlot te verlopen.

Snel nadien blijkt dat Burundi nog veel armer is dan Ruanda. Het landschap is schitterend. Overal lopen massa's volk langs de wegen, gepakt en geladen met goederen. Het blijken meel, mais, bonen, houtskool, bananen e.d. te zijn. Af en toe ook met een geslachte kip, een varken of een geit op de fiets gebonden. Met sommige fietsen wordt tot 150 kg vervoerd. Het zijn dan ook meestal 'versterkte' modellen. Vooral op de plaatsen waar er de zondagsviering doorgaat zijn er grote massa's mensen. Mis, markt en babbel zijn een gewone (geslaagde)combinatie.

Halt houden betekent onmiddellijk een aantal bedelenden, soms met, soms zonder handicap. Ontelbare kinderen ook, dit is een heel jonge bevolking.

We stoppen gedurende de hele rit, die ongeveer een volledige dag in beslag neemt, een drietal keren om iets te drinken.

Om 17u45 komen we aan in het Aartsbisdom in Gitega. Abbé Ignace, die één van de belangrijke contactpersonen is, kwam ons reeds op voorhand opzoeken. We werden er bijzonder hartelijk onthaald door tal van mensen die op het bisdom werken. Ik kan ze in het begin soms maar moeilijk uit mekaar herkennen. Om 18u30 is het pikdonker.

Vandaag is me ook toevallig duidelijk geworden dat de zon in dit continent in de tegenovergestelde richting draait als bij ons, logisch, maar toch even wennen!

Om 19uur avondmaal in de refter, samen met een aantal andere medewerkers van het Bisdom.

We worden, als feestelijk onthaal, verwelkomd met een glas rode wijn.

De vicaris vertelt in een kort woordje hoe blij men er is met onze komst. Mgr. Simon zal pas vrijdag aanwezig zijn, hij woont momenteel de vergadering van de bisschoppen van Kongo, Ruanda en Burundi bij in Kinshasa.

's Avonds zitten we met de 'Vlaamse delegatie' nog eens samen... de eerste indrukken worden in een bijzonder 'goede sfeer' uitgewisseld.

Maandag 5 juli 2004

Murayi – 30 km van Gitega.

Aardeweg door de brousse. Mensen komen van overal kijken – er is een onvergetelijk onthaal van de kinderen. Reeds heel wat aangeslotenen bij de plaatselijke 'mutualité'. De vergadering, in de parochiezaal, start met een gebed.

De inleiding gebeurt door de plaatselijke vrijwillig medewerker, le président de la mutualité, Melchior, wij maken ook kennis met Désiré, l'agent mutualitste. We krijgen spontaan vertaling in het Frans aangeboden door Védaste. Er wordt verslag uitgebracht van een voorbereidende vergadering.

Marc (Marico) Van Huffel stelt onze Vlaamse delegatie even voor. Hij vertelt erbij dat Kris en ik in onze CM kernen verslag zullen uitbrengen van onze Burundese 'zusterorganisatie'.

De aanwezigen krijgen 3 vragen voorgelegd:

- welke is de huidige situatie
- welke ervaring is er met de huidige mutualistische diensten
- welke ideeën zijn er voor de verdere ontwikkeling

De aanwezigen stellen vragen naar een eigen vergaderzaaltje, een voertuig om vervoer naar de markt te doen, een eigen apotheek, ... er is veel aandacht voor de verdere uitbouw: hoe kunnen we zoveel mogelijk belemmeringen opheffen opdat nog meer mensen zouden toetreden. Momenteel zijn er 91 'titulaires', waar men enkele jaren terug met 7 is gestart. Het is belangrijk om ook jongeren te overtuigen van het mutualistisch belang. Er wordt een poging opgezet om jongeren aan te zetten om bakstenen en dakpannen te maken – zo kunnen ze ook middelen verwerven om toe te treden tot het ziekenfonds.

Marc vertelt over het ziekenfonds als een huis. De grondvesten zijn de leden, zonder hen valt het huis in. Het huis heeft twee kamers: één behelst de gezondheidszorg en de uitgaven hiervoor (o.m. tussenkomst bij raadpleging in het gezondheidscentrum) anderzijds de werking met micro-crédits, die mensen toestaat kleine kredieten op te nemen om kleinschalige gezins- of andere projecten op te starten. Het dak wordt gevormd door de solidaire betaling van bijdragen. Op de meeste plaatsen bedraagt een jaarbijdrage een 3000 à 40000 Fbu. CM Midden Vlaanderen legt 20% bij bij de ledeninkomsten en verhoogt ook de kas voor de kleine kredieten (hier in Murayi 1000) Daarnaast is er ook een tussenkomst vanuit de vriendenkring van Burundi van 400.000 Fbu – (285). Dit laatste bedrag kan men er 'vrij' besteden aan een zinnig project.

Gezondheidszorgen zijn in Burundi niet evident. Dit blijkt vlug bij de rondgang die we ter plaatse maken. In de hele provincie Gitega zijn slechts 5 Burundese artsen actief (4 algemene geneeskunde en 1 gynecoloog). Veel dokters zijn vertrokken naar Kenia, omdat ze daar merkkelijk meer worden betaald.

In Murayi is er een raadplegingscentrum, een materniteit, een verblijf voor zieken en een mortuarium. De eerste installaties in Murayi konden gebouwd worden met Belgische steun na een goedkeuring door de toenmalige staatssecretaris voor ontwikkelingssamenwerking Reginald Moreels.

We bezoeken er tevens het klooster, enkele Afrikaanse en 1 Italiaanse zuster. Ze staan in voor het onderwijs en algemene vorming. Ze behoren tot de orde van de Zusters van Ste Dorothea, met hoofdzetel in Brescia. Hier; en op vele andere plaatsen, zal blijken dat religieuze groeperingen, die duidelijk in het hele land in beeld komen, belangrijk werk blijven verrichten.

Op de terugweg zien we nog kilometers ver mensen die van de vergadering van 'het ziekenfonds' naar huis stappen. Ze lopen vele kilometers om erbij te zijn. Ze moeten dus heel vroeg vertrokken zijn teneinde om 9 uur op de vergadering te zijn.

Bij het terugkomen stoppen we aan het marktplein in Gitega. Het geeft geen veilig gevoel. We maken geen foto's en lopen er ook niet rond.

Bij het slotklooster kopen we een hoeveelheid 'koekjes' die de zusters bakken. Ze zullen later meegenomen worden naar de weeshuizen.

Bij de ingang zit een gezinnetje te bedelen waarvan de man vermoedelijk aan lepra leidt.

Voor de rest van de dag verzamelen we alle materiaal dat in april en juni werd verzonden naar Burundi. Tientallen kartonnen dozen met kleding, schoenen, voedsel.... Het wordt de volgende dagen verdeeld over weeshuizen, gevangenis, enz;
....

's Avonds, elke avond eigenlijk, komen mensen van de diverse instanties, op bezoek. We drinken een glas, je voelt de verbondheid. Marc en Jeannette hebben dit land op die 22 bezoeken niet alleen enorm veel werk verlegd, maar vooral ook grote sympathie opgewekt... ze zijn 'naaste familie' voor velen hier.

Dinsdag 6 juli 2004

We bezoeken een tweede section mutualiste, ditmaal in Buhoro. Charlotte, een nieuwe collega van Pierre, verwelkomt er de mensen. Ook nu komt er voor de vergadering veel volk opdagen. Mannen en vrouwen zijn goed vertegenwoordigd. Heel wat vrouwen hebben ook een kind (of kinderen) mee. De sectie telt momenteel zo'n 83 titularissen. Het cijfer ligt duidelijk lager omwille van de bestendige oorlogsdreiging die tot voor kort in het gebied heerste. Er zijn nog heel wat onbewerkte velden in de omgeving, de bonenoogst is maar gedeeltelijk gelukt, mede door de droogteperiode die dit jaar vroeger begon. Het systeem van de micro-crédits is hier ook opgestart. 28 leden hebben er van gebruik gemaakt. De plaatselijke 'secretaris', Marc, (een Burundees) meldt dat de leden regelmatig aan de activiteiten meedoen.

Ook hier is er een vragenronde vanuit het publiek: er is duidelijke voedingsnood, men vraagt naar water en verlichting in het gezondheidsgebouw en een ziekenwagen. Ook de vraag naar een eigen (kleine) apotheek wordt er gesteld. Meerdere mensen stellen dat de bijdrageverhoging van 3500 naar 5000 Fbu (van 2.5 € naar 3.8) zwaar uitvalt voor een aantal mensen.

Het valt me op dat elke aanwezige, alvorens hij het woord neemt, toestemming aan het publiek vraagt om namens hen het woord te mogen nemen. Telkens volgt hierop een instemmend geluid... Een concreet voorbeeld van echte basisdemocratie. Pierre roept de aanwezigen op om, ondanks de nog steeds onstabiele situatie waarin de streek verkeert, toch anderen te blijven motiveren om lid te worden van de vereniging.

Marc stelt opnieuw de mutualistische werking voor terwijl de vermelding van de tussenkomsten vanuit zowel CM Midden Vlaanderen als de VZW Vrienden van Burundi telkens op applaus door de aanwezigen wordt onthaald.

Er is een concrete vraag naar een molen om mais, sorgo en maniok te kunnen malen. Op die manier zouden ze zelf in hun voedselvoorziening kunnen instaan. Ik besluit om de 250 € die ik vanuit de plaatselijke KWB afdeling van Merelbeke meekreeg hieraan te besteden. Een man van de JOC (KAJ werking) komt in dit verband speciaal bij mij om te zeggen dat we via de Kristelijke Arbeidersbeweging 'des frères' zijn.

Nadien bezoeken we de (nieuwe) gebouwen: de oude materniteit is, reeds geruime tijd ennu nog altijd, door het leger ingenomen. In het nieuwe centrum is er materniteit, raadpleging en verblijf. Ook een keuken is in principe klaar, alleen is er geen mogelijkheid om aan te sluiten op de electriciteitsleiding om dat die er niet is.

In de materniteit liggen 2 kindjes die op 6,5 maand geboren zijn. Men blijft er zich ook voor deze mensenleventjes inspannen....

De massa volk blijft ons overal bij dit bezoek volgen.

's Middags eten we een boterham met smeerkaasje of Zwanworst in een parochie onderweg, (Makebuko).

Nadien bezoeken we een plaatselijke instelling voor weeskinderen. Een 30 tal kinderen met opvoeders onthalen ons met een enthousiast lied. Het is een propere, verzorgde instelling. Mensen leveren overal enorme inspanningen om van hun leven en hun inzet 'wat te maken'.

Ook wanneer we in de parochie in de auto stappen blijven we een 'attractie'. Tientallen kinderen en volwassenen komen naar ons kijken.

's Namiddags bezoeken we nog een instelling, Museke, waar 90 weeskinderen verblijven en ernaast een instelling voor gehandicapten (Mutwenzi). Het blijven 'beklijvende' momenten. Vooral het weerzien van Marc en Jeannette met 'Jean Paul', een jongen die in de instelling verblijft en er de zorg voor de 'veestapel' opneemt is ontroerend. Men probeert er zoveel mogelijk voor eigen voedselvoorziening in te staan. De toekomstplannen tonen nogmaals aan dat men er echt vooruit wil!

Woensdag 7 juli 2004

Nyabikere- 124 aangesloten mutualisten. 2 uur stoffige hobbelige wegen vol putten (mijn rug kan er maar 'deugd' aan beleven).

De natuur lijkt het aards paradijs, in schrijnend contrast met de armoede. Overal lopen kinderen rond, werken mensen op het veld, op sommige plaatsten is er viscultuur en rijstteelt.

De vragen die hier tijdens de vragenronde gesteld worden zijn dezelfde van de vorige groepen. Ze zijn er uiteraard niet minder belangrijk voor: problemen met prijsverhogingen voor medicijnen en lidgeld, een tekort aan voedsel voor de geitenteelt. Men roept er op om de moed niet te verliezen, ondanks de stijging van het lidgeld zullen mensen wel toetreden. Er wordt in dit verband gevraagd om de bijdrage eventueel in 'termijnen' te kunnen betalen.

Daarnaast is ook hier de vraag naar een molen om te 'ontschorsen' en te malen, gezien de grote afstand die men thans hiervoor moet afleggen. Marc heeft een mogelijk adres waar een dergelijk toestel misschien 'betaalbaar' kan aangekocht worden. Hij heeft er alleen vragen bij of de productie hoog genoeg ligt om de aankoop- en onderhoudskost ervan te kunnen bekostigen.

Na de (reeds door ons gekende) voorstelling van mutualistisch werken en het ondersteunende aanbod vanuit CM Midden Vlaanderen en de VZW komen nog een

aantal diverse vragen aan bod. Hieruit blijkt o.m. ook de vraag of tandzorgen niet aan het pakket diensten kunnen toegevoegd worden.

Jean Berchmans, de 'agent mutualiste' zegt me achteraf hoe blij mensen met dit bezoek zijn. Het is voor hen een teken van hoop dat het land er weer op vooruit gaat. Bij zijn afscheid zegt hij me dat we steeds in onze geest zullen verbonden blijven.

In Nyabikere is geen gezondheidscentrum. Mensen moeten hiervoor naar Gatonde, een 12 km verder. Voor een aantal mensen die nog vóór Nyabikere wonen is de verplaatsing dus nog verder. Er is wel een plaatselijk gezondheidscentrum van de overheid, maar hierbij leven nogal wat vragen. Men kan er vb. geen medicijnen verstrekken.

In Gatonde is het centrum deels gebouwd met geld vanuit CM Oudenaarde nadien verder afgewerkt door o.a. Wereldsolidariteit. Het geheel is mee ontworpen door de zoon van de architect van ons huis.... Het doet toch wat wanneer je dit zo ver van huis hoort vertellen.

We zien er een tafereel dat we reeds dikwijls konden zien: een moeder met een baby op de rug en terug reeds hoogzwanger.

In de streek zijn er jaarlijks zo'n 300 nieuwe malariavaststellingen. De aanwezigheid van rijstteelt (warm en vochtig) zal hier zeker wel niet vreemd aan zijn. Ze worden vooral behandeld met kinine.

De landschappen zijn ook hier uniek, maar de straatarme situatie maakt dat je er met moeite kan van genieten. Kinderen lopen er in echte lompen.

In Gatonde is er ruimte voor raadpleging, verblijf, materniteit en verzorging. Er zijn een 120 patiënten per dag en een 18 tal personeelsleden (bewakers inbegrepen).

We eten achteraf een boterham in het huis van Mgr. Ruhuna, de vroegere aartsbisschop van Burundi. Hij werd vermoord in 1996. Als Bisschop stond hij zeer dicht bij zijn volk, en bracht er ook heel veel teweeg.

Op de terugweg houden we nog even halt bij een Batwa-stam. Het zijn pygmeeën, oorspronkelijke bewoners van dit land. Ze wonen nog in hutten, en leven er o.a. van pottenbakken. Zijn dreigen figuurlijk geklemd te geraken tussen de twee andere (grotere) bevolkingsgroepen. De armoede is er zo mogelijk nog tastbaarder dan op andere plaatsen.

's Avonds komt er opnieuw een hele groep mensen ons verblijf opzoeken, medewerkers, familieleden van medewerkers....

Donderdag 8 juli 2004

We bezoeken vandaag een nieuwe sectie, Ntita, op zo'n 15 km van Gitega.

De weg ernaartoe is een rode aardeweg, zo'n 2.5 meter breed, vol putten, soms met kleine bruggetjes van enkele boomstammen. Je houdt er even je adem in tot wanneer je er over gereden bent... Eric, onze andere chauffeur, doet het eveneens voortreffelijk. Opnieuw komt een massa kinderen op ons afgelopen, soms 'boontjes' van minder dan 1 meter die van 'god-weet-waar' van tussen de bananenbomen komen gelopen.

Onderweg zien we ook een konvooi mensen die een zieke in een grote rieten mand naar het gezondheidscentrum brengen. Ze moeten hiervoor soms kilometers ver gaan over slechte wegen, héén en terug!

De vergadering, waarop zo'n 50 man aanwezig is, verloopt volgens het reeds gekende stramien. De sectie is pas in 2003 gestart en gaat zachtjes vooruit, 60 titulaires momenteel. De verantwoordelijke 'agent mutualist', Jean, licht de werking toe.

Voor de inkomsten worden ook aardappelen (600 kg), bonen (90 kg) en erwten (19 kg) gekweekt.

Men vraagt er naar geiten, maar ook naar grond om te kweken. Er is tevens vraag naar steun voor oogzorgen. De vraag stelt zich hier ook hoe de regeling is voor leden die zich in een andere sectie laten verzorgen. Kunnen ze hierbij als lid van dezelfde voordelen genieten. Het richt ons meteen op een vraag, die mogelijks in de toekomst kan komen: kunnen we tussen de diverse secties een soort 'verbond' oprichten. En wat wanneer de vraag vanuit sommige andere bisdommen om een gelijkaardig 'ziekenfondssysteem' op te richten concreet antwoord kan krijgen: moet er dan niet gewerkt worden aan een eigen 'landelijk' systeem? ... Veel vragen, waarrond nog veel denkwerk zal moeten gebeuren.

Het dispensarium is niet voldoende uitgerust: men vraagt er naar een betere voorziening en medicamenten, zodat meer leden zich zouden aangetrokken voelen om aan te sluiten.

Marc brengt nadien, nog steeds met even veel enthousiasme en deskundigheid, het verhaal van de ziekenfondswerking. Hij bedankt er tevens de plaatselijke pastoor, die aanwezig is en mee zijn steentje bijdraagt tot de ontwikkeling van het werk.

Het systeem van de 'micro-crédits' is belangrijk om (jongere) leden, die soms minder vlug ziek worden, over de brug te trekken.... Op die manier hebben ze ook een concreet voordeel bij aansluiting.

We bezoeken nadien eveneens de lokale gebouwen. Het vroegere ziekenhuis kan niet meer als dusdanig functioneren omdat er geen dokter meer is. De vroegere arts werd vermoord tijdens de oorlog, en sindsdien is er geen meer komen opdagen. De operatiezaal werd volledig vernield door rebellen. De materniteit wil men wel weer opbouwen. Bedden zijn er al, de rest hoopt men in de komende periode te kunnen regelen.

's Middags gaan we eten bij de vader van Abbé Ignace. Hij is gepensioneerd onderwijzer (71). Hij deed zijn beste pak aan, het huis werd helemaal opgepoetst. Het is bereikbaar via een klein bergwegje, waar we, veiligheidshalve, uit de jeep stappen en te voet verder gaan. Het is een unieke ligging, midden de Burundese hoogvlakte. Je voelt, bij aankomst, dat we er welkom zijn. 'Amahore' zegt men ons; ... zoveel als 'de vrede zij met u'. Onze meegebrachte picnic wordt met alle aanwezige familieleden gedeeld – en geapprecieerd.

Achteraf bedankt de vader ons omdat we in zijn huis wilden verblijven. Je voelt er buiten ook aan dat onze komst in deze omgeving de vele mensen nog lang zal bijblijven;

In de late namiddag zijn we nog te gast in een instelling waar zo'n 45 blinde kinderen worden opgevangen. Ze krijgen er les en leren er tevens allerlei handigheidstechnieken (er is trouwens ook een 'winkeltje' met gevlochten mandjes e.d....)

Het instituut ontving vorig jaar via de VZW enkele muziekinstrumenten en een geluidsinstallatie. Een Oudenaardse firma deed hiermee eveneens een flinke 'geste'. Védaste heeft er mee voor gezorgd dat ze vanavond overwacht een muziekoptreden met koor en instrumenten verzorgen. Een ontroerend gebeuren, waarop we het allemaal soms wel wat 'lastig' krijgen. Achteraf vertelt men er ons nog dat het koor een dusdanige kwaliteit heeft dat ze geregeld door de Provincie Gitega worden uitgenodigd om op te treden.

Het gebeuren blijft 'aan de ribben' plakken. Ik vraag me af wat we tijdens deze reis nog allemaal zullen meemaken.

Vrijdag 9 juli 2004

Nyabiraba – het vraagt soms wel wat tijd om de diverse 'namen' uit te leren spreken, schrijven, maar ze vooral ook te onthouden.

Het is een nieuwe sectie sinds najaar 2003. Pierre legt uit wat de bedoeling van de vergadering is: het is de eerst maal dat deze vergadering hier doorgaat. Marc spreekt onmiddellijk de vergadering ook toe. Hij is hier al in 1992/93 geweest. De huidige pastoor, die mee het initiatief nam, was tot vorig jaar in Ntita, van waar hij de werking reeds kende.

Jean Bosco is de huidige verantwoordelijke. Men is er begonnen met 11 leden, thans zijn er 12 bijkomende in hun wachttijd. Tijdens de koffieoogst (dus nú) is het een goed moment om leden in te schrijven. Voorlopig noemen ze hun werking 'klein, maar dapper'. Men zal samen verder zoeken naar kleine projecten om de werking van de grond te krijgen. Er wordt gevraagd naar contacten met andere secties (ook hier voel je dezelfde evolutie) om te leren uit mekaars ervaringen.

Marc legt uit dat onze beide ziekenfondswerkingen dezelfde fundamentele waarden hebben: solidariteit, gelijkheid, integriteit en zorgzaamheid. Zoals 100 jaar leden mensen in België een deeltje van hun loon storten in een kas om een 'kleine' dienstverlening uit te bouwen, een eerstelijnszorg en hulp bij geboorte en overlijden, zo herhaalt de geschiedenis zich thans in Burundi. Ze kunnen van ons leren, wij kunnen er misschien terug ontdekken wat onze werkelijke 'roots' zijn, van hun enthousiasme wat begeestering op ons doen overwaaien.

De huidige startrekening van de sectie is nu 900.000 Fbu (komt vanuit CM). De basiszorgen worden in het lokaal gezondheidscentrum gegeven. Men betaalt er een bijdrage van 5.250 Fbu. (1 € is ongeveer 1350 Fbu). De regeling is overal dat leden 40 % van de kost voor raadpleging betalen, de rest wordt bijgelegd uit de plaatselijke kas (zeg maar, 3° betalingsregeling). Het is de plaatselijke agent mutualiste die de administratie op vrijwillige basis doet. Elke sectie heeft een 'reserverekening' wanneer de normale middelen niet zouden volstaan om de terugbetalingen te regelen. Deze gelden worden centraal beheerd in Gitega.

Het valt me op dat een aantal van de aanwezigen hier duidelijk beter 'gekleed' zijn dan op sommige andere plaatsen. Het blijkt dat er hier meer handelaars wonen, die meer in de steden komen en dus ook vlotter kledij meebrengen.

CM heeft door de nationale proost een kruisbeeld vanuit Assisie laten meebrengen voor de sectie. St.Franciscus is het patroonheilige van de parochie, maar ook van het ziekenfonds. Ze zullen het in de kerk laten wijden op 4 oktober (feestdag van St.Franciscus) en het er nadien een plaats geven.

Ons stramien is intussen gekend: we bezoeken nadien het gezondheidscentrum en een ouder deel dat wellicht zal gerenoveerd worden. In het nieuwe gedeelte is er een 'kookles' voor jonge moeders bezig.

Het beeld dat me hier bijblijft is dat van een verpleger die in een soort 'labo' met blote handen bezig is een bloedstaal te controleren op de aanwezigheid van het HIV-virus....

Na de middag gaan we eten bij Antonio, een naar Burundese normen rijkelijke maaltijd: een vis of kipschotel met rijst en frietjes. Aan de auto staan achteraf opnieuw een aantal kinderen en volwassenen te bedelen.

's Namiddags gaan we Lazare bezoeken, een 'sculpteur'. Hij deed in de stand van Burundi mee aan de wereldtentoonstelling enkele jaren terug in Hannover en wordt beschouwd als één van de 'meesters' in zijn vak. Hij woont in een klein huisje in de omgeving van het aartsbisdom met zijn kinderen. Zijn vrouw stierf enkele weken terug... het verdriet is nog duidelijk merkbaar. Hij heeft prachtig werk: beelden, sculpturen.... Het spijtige is dat je in een land als Burundi als kunstenaar zo moeilijk kan overleven....

's Avonds is aartsbisschop Simon terug. Hij heeft een week met de bisschoppen van Burundi, Ruanda en Kongo vergaderd in Kinshasa. Ze zochten er samen een uitweg voor de crisis in het gebied. Blijkbaar zou de Belgische Premier zondag eveneens een poging ondernemen om het overleg weer op gang te trekken.

De aartsbisschop zegt dat de situatie in Gitega veel 'beter' is dan in Kinshasa... ongeveer alles schijnt er vernield te zijn. Hij vertelt eveneens dat hij vanuit de andere bisdommen vragen kreeg over het opstarten van een mutualiteitswerking. De idee slaat blijkbaar aan ... er wordt gevraagd een nota te maken die hij aan zijn collega's

kan ter informatie overmaken. Je voelt dat het proces in een versnelling zit... alhoewel het wellicht toch nog allemaal wel zijn tijd zal moeten hebben.

Ik heb het met Pierre Claver aan tafel nog even over de werkomstandigheden. Hij vertelt dat er in het regenseizoen momenten zijn dat hij zich gedeeltelijk te voet moet verplaatsen, omdat de wegen onberijdbaar zijn. Vb. Vanuit Buhoro moet hij dan 8 km heen en terug te voet om zijn bestemming te bereiken. Ik vraag me af hoe dit dan voor de talrijke 'fietstransporteurs' moet verlopen wanneer zij op dit soort wegen soms met 150 kg 'lading' onderweg zijn.... Je kan het je vanuit ons land bijna niet voorstellen.

Zaterdag 10 juli 2004

Mugera – 20 km aardeweg – 1 uur rit.

Sectie die nog moet opgestart worden (oktober 2004).

Pierre leidt even in en geeft het woord aan Marc.

Een 20 tal geïnteresseerde aanwezigen volgen het verhaal, waarbij Marc nog eens de grote gelijkenissen uitlegt tussen wat nu in Burundi gebeurt en de stichting van CM 100 jaar geleden.

De principes van de basis gezondheidszorg en de caisse d'entraide worden toegelicht... vanuit dit laatste wordt aan de aartsbisschop grond gevraagd om een productie op te zetten. De micro-crédits werking wordt pas na 1 jaar werking opgestart.

Marc vertelt hoe hij in 1992 op vraag van de toenmalige CM voorzitter Jean Hallet na een gesprek samen met aartsbisschop Ruhuna een 15 tal dorpen bezocht om te onderzoeken hoe er opnieuw een mutualiteitswerking op gang kon worden gebracht. Op al deze contacten waren er mensen aanwezig die vertelden dat een vroeger systeem van ziekenfondswerking geen echte oplossing kon brengen, zodat het ook verdwenen is. Het verschil met nu is o.m. dat het initiatief nu van de bevolking zelf uitkomt, door hen beheerd wordt, en niet door één of ander organisme dat 'iets voor hen doet'.

Daarnaast is er thans een kader (Pierre en Charlotte) waarop men voor begeleiding en continuïteit kan terugvallen. De verantwoordelijkheid ligt nochtans bij de leden ter plaatse, wat de grote sterkte is.

Bij het buitengaan, Mugera is ook al in zo'n prachtig kader gelegen, zit een koffieplukster geduldig de koffiebes uit de schelpen te halen..... een geduldwerkje, waar je geen besef van hebt wanneer je een tas koffie drinkt.

Mama Rose, een tante van Védast, en ergens in de 80, komt ons tegemoet. Zij vangt reeds heel haar leven weeskinderen op.

In de bijhorende instelling worden momenteel zo'n 137 kinderen opgevangen. Het geheel leeft van giften. Ze ontvangen ons op een onvergelijk concert van tamboer, zang en dans. We brengen hun o.m. melkpoeder en havervlokken....

Het gezondheidscentrum is dringend aan herstelling toe. Door termieten valt het dak in.

Na onze picnic krijgen we nog een uitgebreide 'sortie' met de nodige muzikale omlijsting. Ik hoop dat de filmopnamen van Kris geslaagd zijn dat we deze begeestering later ook bij ons kunnen tonen.

De namiddag en avond is er een doopfeest in Kezakimana (welkom bij de Heer). 6 kleine kindjes worden er door aartsbisschop Simon gedoopt, waarvan 2 die door iemand in Vlaanderen financieel zijn 'geadopteerd'.

Nadien lopen we even op het nieuw aangelegde terrein rond. Ik heb onmiddellijk aan elke hand 2 kindjes van een paar jaar oud.

In het kleuterklasje wordt ons getoond wat de kleinsten er leerden: aanduiden wat hun 'bouche, oreilles, yeux, genoux ... zijn'. We krijgen er ook een kleine 'telefoondemonstratie'.

We blijven er 's avonds eten: een lekkere feestmaaltijd met kip en rijst, een soort spinazie en maniokbladeren. Een prachtige feesttaart op het einde.

Alsof dit nog niet volstaat komen de kinderen voor ons zingen en dansen. Op het einde van hun optreden krijgen we een geschenk, een aandenken.

Bij het verlaten zingen ze 'vous êtes un cadeau du ciel'... ik voel me onwennig, dankbaar, ontroerd, stil. Mensen omhelzen je alsof ze je al jaren kennen.

Zondag 11 juli 2004

Om 8u30 gaan we naar de mis in de gevangenis.

In een gebouw waar plaats is voor 400 mensen zijn er momenteel zo'n 1300 opgesloten. Gevangenen kopen er hun plaatsje af om 's nachts een paar uur op de grond te kunnen slapen, terwijl een andere rechtstaand tegen de muur probeert te dutten. Slechts een fractie heeft immers plaats om te liggen.

Wie geen familie heeft die naar hem omkijkt, is een sukkel. Eén keer per dag krijgen ze er wat om te eten, bonen met iets bij als er wat is.

Heel wat van de mensen worden er soms jarenlang, zonder enige vorm van proces, vastgehouden. Enige verdenking kan volstaan voor jarenlange hechtenis, ook zonder bewijzen.

De mis duurt zo'n 2u30- schitterende gezangen – het valt me vandaag overigens ook reeds voor de tweede maal op dat mensen na het voorlezen van het evangelie applaudisseren... als dat geen 'blijde boodschap' is.

Een twintigtal mensen wordt er vandaag gevormd. Zij hebben zich goed voorbereid op het sacrament, kennen alle teksten van buiten, en worden geassisteerd door een peter. Een paar beelden herinneren me aan ver vervlogen tijden bij ons, zoals de aanwezigheid met vlaggen van het Marialegioen.

De gevangenis zelf beschrijven is zo goed als onmogelijk... zoveel mensen in donkere, vuile krochten... hun schamele bezittingen zitten in zakjes die aan de tralies hangen. Het stinkt er.

En toch is de sfeer op de viering onvergetelijk. De aangrijpende vredeswens met de aanwezigen, mensen die je nooit eerder zag, is beklijvend.

Na de viering is er nog een optreden van tambourinaires. We kunnen helaas slechts kort blijven, gezien we reeds om 12 uur in Bujumbura verwacht worden.

Het wordt uiteindelijk toch 11u30 voor we kunnen vertrekken. De rit duurt zo'n 1u45 – op een 20 km voor de stad zie je plots vanuit de bergen de brede vallei aan het Tanganykameer opduiken: daar ligt de Burundese hoofdstad.

De eerste indruk van de stad is een beeld van verval, enkele brede boulevards met wegverharding doch vol putten, veel gewapend leger en politie.

We gaan in een mooi kader iets eten (wie vis bestelt krijgt steevast overal 'sangala', een lekkere witte vis uit het meer). De maaltijd wordt gebruikt bij FVS, (Familles pour vaincre le Sida). Er verblijven zo'n 20 tot 40 kinderen vast, maar in totaal zijn er meer dan 100 die dagelijks voor de maaltijd langskomen. De doelgroepen zijn kinderen van Sidapatiënten en straatkinderen.

Het is een soort van doorgangshuis tot er ruimte kan gevonden worden bij gezinnen in de heuvels om deze kinderen op te vangen. Het restaurant waar we eten is bedoeld om middelen te verzamelen om de kosten van de opvang mee te financieren. Het huis is een project dat gesteund wordt vanuit de Belgisch-Burundese cooperatie, het is een initiatief van 3 zussen: Spes, sociale assistente, Caritas, verpleegster en Françoise, dokter.

Na de maaltijd en het bezoek aan de instelling nemen we onze intrek bij de Paters Xaverianen. Het zijn naar Burundese normen 'comfortabele' kamers met sanitair. We zullen er tot dinsdagmorgen verblijven. Er zijn duidelijke veiligheidsmaatregelen genomen: het gebouw is stevig ommuurd, er is alarm op elke kamer en 's nachts lopen er een paar 'lieve' honden in de tuin.

's Avonds is er een eerste rustig moment. We drinken een glas aan het Tanganykameer, waar je aan de overkant in de verte Congo kan waarnemen. Het is een prachtige zonsondergang.

Daarna weten we bij 'Chez André', blijkbaar een Griekse keuken. In beide plaatsen zijn vooral auto's en mensen van de VN aanwezig. Deze zijn overigens overal in het straatbeeld van Bujumbura duidelijk zichtbaar. 's Nachts loopt hier duidelijk veel minder volk op straat. Wel zie je hier en daar straatkinderen en anderen die zich installeren om op straat te slapen. Leven is hier dikwijls een dagelijkse vraag naar overleven.

Het was vandaag ook de Vlaamse Feestdag, maar dat gevoel heb ik zeker hier niet echt gehad... ik voel me eerder 'wereldburger'.

Maandag 12 juli 2004

In de Librairie St.Paul kopen we wat Afrikaanse voorwerpen en kaartjes om met de eindjaarsfeesten te versturen. Het zijn mooie kaartjes, met Afrikaanse tafereeltjes, zorgvuldig geknipt en geplakt met bladeren van bananenbomen.

Aan de markt krioelt het van het volk. Het verhoogt zeker niet het 'veiligheidsgevoelen'. Een 'supermarkt' (blijkbaar van Belgische origine, te oordelen naar de hoeveelheid Colruytproducten die er verkocht worden) geeft me van inrichting de idee van een vroegere Oosteuropese winkel... van alles wat, maar

vooral ook veel te duur voor de plaatselijke bevolking. Een doosje TV-worstjes van Zwan kost er vb. € 5.

Er zijn 'bazaars' waar je een gamma elektrische en andere toestellen kan kopen... een soort Burundees 'Falconplein'. Nadien gaan we in de koffiebranderij een voorraad Burundese koffie kopen.

Na de middag, maaltijd met iemand van de EG en van de Belgische coöperatie, bezoek aan Akamuri - 'Lichtpuntje', (opnieuw) een (deels) weeshuis waarin totaal zo'n 200 kinderen en mentaal gehandicapten langskomen. Een 30 tal verblijven er. Ze krijgen er les, gezondheidszorg, voor sommige alfabetisatie, ze zorgen zelf ook voor dieren, maken een soort zeep en bakken beignets om in hun onderhoud mee te voorzien. Het is de bedoeling dat ze, zoals FVS, in de toekomst een soort cafetaria kunnen openhouden om bijkomende inkomsten te genereren. Zuster Meena is verantwoordelijke voor het project, een kleine, tengere maar uiterst energieke en wilkrachtige vrouw, een Indiase zuster van de Jacht van Heverlee (Zusters van Maria).

's Avonds zien we aan het Tanganykameer overduidelijk een tweetal nijlpaarden. We eten bij 'Chez Laurent'. We hebben er een uitvoerig gesprek over de afstand tussen dit kader en de ervaring van de schrijnende armoede in het land. Emotioneel heb ik het hiermee altijd al moeilijk gehad, alhoewel mijn tafelgenoten me toch wel kunnen overtuigen. En dat is al heel wat.

In Bujumbura rondrijden 's avonds is een heel avontuur: auto's rijden er zonder lichten, voorrangsregels bestaan niet of worden in elk geval niet gerespecteerd, tussenin lopen mensen in het duister.....

Dinsdag 13 juli 2004

We vertrekken om 8u30 in Bujumbura en via een kleine stop bij de Witte Paters en de Par (Procure et Accueil des religieux) rijden we terug naar Gitega.

We zien halsbrekende toeren van de bananenfietsers die de helling naar Bujumbura met een volgeladen fiets (tot 150 kg) afdenderen. Alhoewel zij wellicht acrobatische toeren gewoon zijn, vrees ik toch dat op tijd zware ongevallen niet te vermijden zijn... Zo zijn de trage petroleumkonvoeien die moeizaam de helling oprijden één van de gevaarlijke obstakels. Fietsers houden zich ook aan camions vast wanneer deze de helling oprijden... Ook dit moet op tijd toch wel mis aflopen.

Halfweg drinken we iets in een kleine nieuwe toeristische site (Muramvya) ... mocht het land stilaan een stabielere situatie kunnen blijven opbouwen kunnen dit wellicht schitterende exclusieve vakantiebestemmingen worden... het zou een krachtige motor van de nieuwe economie kunnen worden.

Rond de middag gaan we in ons 'vast' restaurant iets eten... de leden van de UNCHR komen er ook binnen. Hun chauffeur en de begeleidende politie mogen 'buiten wachten'. Bij ons is het een evidente en duidelijke keuze dat Pierre, Erik en Védaste mee gaan, zij horen tot onze 'compagnie'.

Nadien gaan we op bezoek bij Zuster Candide, met een nieuwe naaimachine. Ze vangt gehandicapte kinderen op (vnl. kinderverlamming). Ze leren er 6 jaar allerlei zaken, krijgen er naailes en wanneer ze nadien terug naar de heuvels trekken, krijgen ze een kleine handnaaimachine mee, zodat ze grotendeels in hun eigen

onderhoud kunnen voorzien. We gaan ook langs op de markt waar we, onder begeleiding van Védaste, enkele pagnes kopen.

Tussen door vallen er af en toe ook wel wat vragen bij de rol die de VN in dit land spelen... onze Burundese begeleiders beweren dat ze vooral uit zijn op hun vrouwen en om hun eten op te eten... (dixit).

Ze rijden in elk geval met veel omhaal door de steden (telkens begeleid met bewapend leger) maar op het platte land zie je hen omzeggens niet.

Woensdag 14 juli 2004

Eerst een bezoek gebracht bij Ubi Caritas. Stany bouwt er een infrastructuur uit voor opvang van straatkinderen. Sinds 1998 is hij aan dit project bezig, o.m. met steun van Canada. Het wordt in elk geval een schitterende ligging. Hij hoopt dat kinderen er vanaf 28/12 terecht zouden kunnen. Momenteel vangt hij bij hem thuis zo'n 12 kinderen op. Men kent hem in Gitega voor 'hopeloze gevallen', kinderen waarvoor niemand nog een oplossing kan bieden. Straatkinderen zijn van nature sterker, worden dus minder ziek, maar worden steeds meer het slachtoffer van verkeersongevallen. Soms kunnen kinderen ook naar het onderwijs, nochtans niet zonder enige begeleiding: in een aantal gevallen is een 'réhabilitation' van 8 maand nodig... terug leren op tijd en volgens regels en afspraken leven..... We bezoeken zijn huis, waar zelfgekweekte dieren ook voor de nodige voedselvoorziening zorgen.....

In de loop van de voormiddag bezoeken we ook het nieuwe klooster van de Witte Paters. Luc Putzeys, die er verantwoordelijke is, leidt er ons rond. Ze nemen er de vorming op van een aantal novicen. Het laatste jaar waren er 4, waarvan er nu 2 naar Ghana en 2 naar Burkina Fasso vertrekken voor verdere vorming en opleiding. Het klooster is een knap staaltje van geslaagde architectuur (in al zijn soberheid!), volledig aangepast aan zijn omgeving. De twee polyvalente zalen kunnen zowel als kapel als door de parochiegemeenschap als vergaderzaal gebruikt worden).

's Middags tijdens de picnic op één van de mooiste heuvels van Burundi (het bisdom houdt hier op nieuwjaar zijn 'nieuwjaarspicnic' voor alle medewerkers) evalueren we even kort onze reis. o.a. het gesprek van zondagavond (zie 11/7) wordt nog even terug opgehaald. Burundi is een land vol pracht en emotie maar moet vooral op termijn structureel geholpen worden.

Donderdag 15 juli 2004

Laatste dag in Gitega... dit is bijna niet te geloven.

's Morgens brengen we nog een bezoek aan Sainte Trinité – opnieuw- een weeshuis waar vooral kleine kinderen worden opgevangen. Het 'bestormingsscenario' maakten we reeds meerdere malen mee wanneer we snoepjes, autotootjes en knuffels uitdelen. Het kinderenthousiasme is onbeschrijfelijk. We brengen ook een aantal dozen tweedehandskleren, melkpoeder en havermoutvlokken mee.

Ik help een aantal peuters hun chocolade op te eten ... sommigen steken immers chocolade en de verpakking samen in hun mond, met alle gevolgen vandien. De gevolgen van de talrijke 'chocoladehandjes' zijn dan ook vlug zichtbaar aan onze kleren.

De instelling krijgt via de Europese Gemeenschap (Prebu) een aantal middelen om uit te breiden. Onder de kinderen zijn er 2 waarvan Marc en Jeannette peter en

meter zijn. De jongen kwam indertijd met zijn moeder op haar rug het bisdom binnen met één beentje dat bijna volledig was afgehakt... één van de vele feiten tijdens de burgeroorlog in 1993. Het moest (zonder verdoving) worden geamputeerd. Hij loopt nu met krukken. Beide kinderen zitten momenteel dank zij de steun in het 2° jaar van de lagerere school. Het is hun enige kans op toekomst!

's Middags is er een afspraak met alle medewerkers van de dienst 'developpement' van het Bisdom, afdeling 'Promotion santé'. Bij een 'sober' etentje wordt het een prachtige verbroedering. Men is er bijzonder dankbaar om het partnerschap, vooral het feit dat beiden op voet van gelijkwaardigheid kunnen werken wordt sterk geapprecieerd. De Burundezers leren er vanuit onze ervaring, wij kunnen onze opdracht na 100 jaar geschiedenis opnieuw motiveren en aanscherpen.

Het zal de kernboodschap moeten worden van onze voorstelling naar onze lokale CM kernen... we leren er van mekaar, we zijn er voor elkaar. Samen met de Burundese vrienden zeggen we dit ook duidelijk voor de camera van Kris: we zijn er voor elkaar, turi magiri ranire.

Achteraf kregen we allen nog een geschenk van de Burundese organisatie: alsof zij ons moeten bedanken!

's Avonds is er afscheid van het Bisdom. Een aperitief, een (sterk) gebedsmoment waarbij Mgr. Simon nog eens uitdrukkelijk in een gebed om vrede en geluk voor alle mensen ter wereld vraagt, een feestelijk maal..... Hier zijn banden gesmeed die niet gemakkelijk meer kunnen lossen.

Vrijdag 16 juli 2004

's Morgens zijn heel wat medewerkers om 7 uur al present om ons uit te wuiven. We hebben wat moeite om al onze bagage in de auto te krijgen. Om 7u15 kunnen we uiteindelijk vertrekken. ... De 'Burundese omarming' is niet enkel een traditie, maar is een warme uitdrukking van afscheid geworden. Tijdens het eerste uur is het opvallend stil... vermoeidheid, maar wellicht ook mijmeren over wat voorbij is. Om 9u45 zijn we aan de Ruandese grens, waar zo'n 45 minuten later alle formaliteiten werden geregeld.

's Middags picnic langs de weg. Binnen de kortste tijd staan een achttal kinderen, aan de schriftjes in hun handen te zien op weg naar school, ons onderzoekend te bekijken. Ze krijgen een boterham met Zwanworst en een koek. Wanneer ze wat later naar school vertrekken komen ze ons allemaal een hand geven om ons te bedanken.

Rond 15u30 belanden we in Kibuye aan het Kivumeer, een kratermeer met veel inhammen, op de grens van Kongo. Dit is een écht aards paradijs: uitzonderlijke soorten van bloemen, ongeziene vogels, rust.... Een verblijf in een soort 'huttensysteem'. We zitten in de hutten met onmiddellijk zicht op het meer. Dit zou op termijn toch een echte toeristische troef voor Ruanda moeten kunnen worden.

Innocent, de Kigalese priester die ons ook reeds bij het onthaal opwachtte, is er eveneens aanwezig. Hij kwam er een paar dagen wat 'verse krachten' zoeken. Hij komt in september wellicht naar Fribourg in Zwitserland, waar hij aan de Katholieke universiteit zich verder in de theologie wil bijscholen. Hij zal gedurende deze 3 jaar

eveneens een pastorale taak opnemen in het nabijgelegen Bulle (een soort ruilhandel).

's Avonds eten we in 'Bethanie', een protestants vormingscentrum waaraan eveneens een restaurant verbonden is. Het duurt meer dan 2 uur voor er eten komt. De electriciteit valt er ook regelmatig uit. We zijn al wat 'Afrikaanse' gebruiken gewoon intussen. We ontmoeten er ook Eugène, die reeds 9 jaar onderpastoor in Deinze is.

Zaterdag 17 juli 2004

Rustdag in het schitterend kader van het Kivumeer.... Na 14 dagen rondtrekken in Burundi is dit een aangename (en eigenlijk noodzakelijke) tussenstop om even op adem te komen, te bekomen van alle opgedane emoties.

Ontbijt en middagmaal aan het meer... schitterend. We deden een boottocht van 1 uur op het meer, in een schitterend, wat 'lek' bootje.... De deining van het water bezorgt me een paar 'minder aangename' momenten....

In de namiddag doen we een kleine wandeling in de omgeving.... Opnieuw onmiddellijk een heel pak kinderen achter ons aan: Umuzungu (blanken!) en de vraag naar 'Franka'....

's Avonds nog babbelen en rust – en een TV toestel waarop 3 zenders iets 'buitenlands' uitzenden, maar dat, gezien de regelmatige stroompannes, al vlug afgezet wordt.

Zondag 18 juli 2004

8u30 ontbijt

10u00 : rit naar Kigali..

's Middags bezoek bij Innocent, de reeds vermelde pastoor van de Paroisse Sainte Famille. Hij is door ziekte geveld en moet de kamer houden. Hij was de dag voordien voorganger tijdens een plechtigheid waar verschillende van zijn familieleden wiens graf (na de burgeroorlog) pas nu teruggevonden werd, werden 'bijgezet'. Het gebeuren laat diepe sporen na bij hem.

In de namiddag gaan we hotel 'Mille Collines' bezoeken, het Belgische hotel waar in de tijd van de burgeroorlog alle journalisten verzameld werden. Het hotel is nog steeds in eigendom van SN Brussels Airlines.

's Avonds maaltijd ten huize van Innocent.

Maandag 19 juli 2004

Na het ontbijt bezoek aan het Memorial centrum in Kigali. Tijdens de burgeroorlog in 1994 zijn hier meer dan 1.000.000 mensen vermoord. Hoe kon het zover komen – een (misschien wel wat gekleurd) geschiedenisoverzicht, maar vooral de feiten zelf... mochten mensen hier toch ooit maar uit leren. Veel teksten die gebruikt werden om mensen tegen mekaar op te zetten worden bij ons ook door rechts-extremisten gebruikt... 'de ene mens is beter dan de andere, eigen volk eerst....?')

Zelfs een 'cartoon' van een patiënt die een zogenaamde ziekte heeft die *Tutsi* heeft doet me sterk denken aan een publicatie die je bij ons in je bus aantreft. Plus *jamais ça*, nooit meer oorlog, maar toch herbegint hetzelfde proces steeds opnieuw. Het laatste deel van de tentoonstelling is hier dan ook aan gewijd... steeds opnieuw ontstonden dezelfde massale mensonteringen in de 20e eeuw: Nazi-Duitsland, Arménie, Cambodja, Kosovo, Ruanda.... Over Burundi vind je er wel niets terug.

Na het middagmaal in 'Gorilla', een Belgische keuken met een uitstekende maaltijd, bezoeken we in de namiddag nog Caritas en de JOC (KAJ). 's Avonds (weer in het donkere electriciteitsloze Kigali) afscheidsmaal. We zeggen tegen mekaar dat het goed geweest is;

Dinsdag 20 juli 2004- 21 juli 2004

De reis is afgelopen – in de voormiddag bagage maken – nog een paar nabesprekingen, een middagmaal met Eugénie en Innocent – we maken afspraken voor de toekomst.

In de vooravond nemen we in een drukke luchthaven het vliegtuig dat ons via een tussenstop in Nairobi terug naar Brussel brengt.

Wanneer we 's morgens omstreeks 6u30 in Zaventem landen zijn we vermoeid, hebben we een pak ervaringen achter de rug die we niet vlug genoeg kwijt kunnen, is er familie die ons (en die wij) blij terug zien. Het wordt een flinke aanpassing! Toch een bijzonder dankbaar gevoel om alles wat we mochten meemaken, om de hechte vriendschap die tussen de deelnemers is gegroeid, om de hoopvolle stappen die in zo'n moeilijke omstandigheden toch worden gezet, om de ruimte die we kregen om dit aan te gaan, om de grote inzet van Marc en Jeannette.

De kennis, de emoties, de ervaring en de dankbaarheid hopen we tastbaar naar onze kernen en andere groepen te kunnen overbrengen in de toekomst!